

**Strategia de Dezvoltare a Societății Civile
din Republica Moldova și
Planul de Acțiuni (2017–2020)**

Chișinău 2017

LISTA ABREVIERILOR

ABRM - Asociația Bibliotecarilor din Moldova
ANOFM – Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
APC - Administrația publică centrală
APL - Administrația publică locală
AS – Antreprenoriatul Social
CALM – Congresul Autorităților Locale din Moldova
CIAV - Certificare a Instituțiilor-gazdă a Activității de Voluntariat
CNP – Consiliul Național pentru Participare
CNTM – Consiliul Național al Tineretului din Moldova
CNV – Centrul Național de Voluntari
HAI – HelpAge International
MCDR - Ministerul Construcției și Dezvoltării Regionale
MMPSF – Ministerul Muncii Protecției Sociale și Familiei
MTS – Ministerul Tineretului și Sportului
ONG - Organizație neguvernamentală
OSC - Organizații ale Societății Civile
PCAPDO - Platforma pentru Cetățenie Activă și Parteneriat pentru Drepturile Omului
PLAV - Promovarea Legii și Activităților de Voluntariat
RM – Republica Moldova
SDSC – Strategia pentru Dezvoltarea Societății Civile

INTRODUCERE

Dezvoltarea societății civile are o importanță majoră pentru valorile fundamentale, democratice și pluraliste ale oricărei țări, dar și pentru încurajarea implicării sociale a cetățenilor în procesele de dezvoltare. Dezvoltarea sectorului asociativ în Republica Moldova reafirmă drepturile constituționale ale cetățenilor, inclusiv dreptul la libera asociere, libertatea întrunirilor și libertatea de exprimare. Prin activitățile lor, cetățenii contribuie la o dezvoltare cuprinzătoare, la îmbunătățirea standardelor de trai și a calității vieții.

O asemenea contribuție din partea sectorului asociativ la promovarea și edificarea unei societăți democratice implică necesitatea unei cooperări intense cu instituțiile statului. Inițiativele comune contribuie semnificativ la progrese în diverse sfere sociale pentru a răspunde adecvat problemelor existente. Organizațiile societății civile (OSC), ca parte integrantă a sistemului social, sunt o formă de exprimare a inițiativelor cetățenești, facilitând astfel participarea activă în administrarea proceselor publice. Susținerea societății civile reprezintă o modalitate de stimulare a coeziunii sociale și de creare a capitalului social durabil. De asemenea, OSC posedă un potențial economic înalt prin rolul lor de angajatori, contribuind astfel la diminuarea șomajului. Prin urmare, este în interesul Republicii Moldova să susțină dezvoltarea sectorului asociativ, să adopte politici și un cadru favorabile activității acestuia – actor fundamental în promovarea democrației și a valorilor democratice, partener vital în identificarea și redresarea problemelor din diverse sfere sociale.

Strategia de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2017-2020 (în continuare – *Strategie*) reflectă angajamentul Republicii Moldova de a consolida în mod sistematic condițiile pentru dezvoltarea dinamică a societății civile. Fiind edificată pe principiile încrederii reciproce, parteneriatului, transparenței, participării, nonpartizanatului politic, Strategia continuă eforturile demarate în cadrul realizării strategiilor precedente de dezvoltare a societății civile (2009-2011 și 2012-2015) și se axează pe aceleași priorități strategice.

Documentul a fost elaborat în mod participativ de către un grup de lucru intersectorial (divizat în trei subgrupuri de lucru conform obiectivelor generale ale Strategiei) creat prin Dispoziția din 25.11.2016 al Președintelui Parlamentului RM Adrian Candu și format din reprezentanții societății civile, Guvernului și Parlamentului, cu susținerea Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID) în cadrul Programului “Parteneriate pentru o Societate Civilă Durabilă în Moldova” (MPSCS), implementat de FHI 360 și Centrul European pentru Drept Necomercial (ECNL).

Dat fiind faptul că nu există o definiție general acceptată a termenului „*societate civilă*”, în sensul prezentei Strategii este luată ca bază definiția Organizației Națiunilor Unite: „*entități nonprofit, grupuri voluntare de cetățeni, organizate la nivel local, național și internațional pentru a scoate în evidență probleme de interes public. Totalmente orientate spre și create de persoane cu interese comune, acestea realizează diverse servicii și funcții umanitare, reprezintă nevoile cetățenilor în fața structurilor guvernamentale, monitorizează implementarea politicilor și a programelor și susțin participarea sectorului civil la nivel comunitar*”¹.

¹ <http://www.ngo.bham.ac.uk/Definingfurther.htm>

Partea 1: Contextul strategiei.

1.1 Cadrul general retrospectiv.

Strategia reafirmă prioritățile și continuă eforturile demarate în cadrul precedentei Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile din Republica Moldova (2012–2015), aprobată de către Parlamentul RM prin Legea Nr. 205 din 28.09.2012 și intrată în vigoare la data de 04.01.2013.

Evaluarea finală a implementării strategiei menționate a confirmat relevanța priorităților strategice ale strategiei, deși formal nu avusese loc o evaluare ex-ante, iar strategia se baza pe constatările, concluziile și recomandările mai multor studii realizate, care vizau domeniile de intervenție ale strategiei². Când privește, implementarea Strategiei (2012-2015), aceasta a avut loc într-un context politic instabil cu frecvente schimbări ale guvernelor, implicat și a ministerelor, și nefavorabil continuității și performanței. Evaluarea finală a apreciat că Strategia precedentă a fost una extrem de ambicioasă, iar constatările evaluării au remarcat ca a fost înregistrat un progres destul de lent confirmat de anumite realizări de implementare în cele trei domenii prioritare ale strategiei. Totuși, constatarea și concluzia generală a evaluării a fost că majoritatea angajamentelor asumate în cadrul strategiei nu au fost realizate. Mai exact, nivelul de implementare a acțiunilor asumate în cadrul strategiei precedente a fost de circa 27%, alte 9% din acțiuni erau în proces avansat de realizare, iar 64% din angajamentele asumate nu au fost realizate, inclusiv 52% din acțiunile nerealizate nu au fost demarate. Astfel, rezultatele implementării angajamentelor din strategie și din planul de acțiuni au fost sub nivelul așteptărilor și modeste în comparație cu rezultatele planificate. Factorii care au afectat implementarea strategiei au fost, atât de ordin politic, contextual, financiar, dar și de management și coordonare dintre actorii implicați³.

Factorii determinanți ai Strategiei rezidă în deficiențele dezvoltării sectorului asociativ din Republica Moldova, numărul relativ mic de OSC existente raportat la 1000 de locuitori, rata mică a OSC active și nivelul redus de participare a OSC la procesul decizional. Alți factori reprezintă insuficiența resurselor financiare și viabilitatea financiară scăzută a OSC, spiritul civic și voluntariatul subdezvoltate. O descriere mai detaliată a acestor factori este prezentată în secțiunile corespunzătoare mai jos.

Actuala Strategie de Dezvoltare a Societății Civile din RM (2017-2020) se vrea a fi una realistă, care ține cont de lecțiile învățate din experiență din trecut și urmărește realizarea angajamentelor restante din precedentul document cu reanalizarea intervențiilor și complementarea unor noi activități și acțiuni necesare, dar în limita aceluiași priorități strategice, obiective generale și specifice. Un accent separat se pune pe monitorizarea și evaluarea performanțelor, completarea indicatorilor de progres atât din punct de vedere cantitativ, dar și calitativ. Contextul politic în RM la momentul elaborării Strategiei (2017-2020) este unul relativ stabil, în timp ce aspectele socio-economice rămân a fi în continuare precare, ceea ce afectează capacitatea de susținere financiară de către autoritățile de stat a implementării angajamentelor din cadrul strategiei. Este remarcabilă tendința autorilor strategiei de a sensibiliza și implica mai activ partenerii de dezvoltare în susținerea implementării angajamentelor asumate, ceea ce va contribui la sporirea eficacității strategiei. Impactul și vizibilitatea redusă la nivel local a strategiei precedente sunt parțial remediate prin includerea actorilor reprezentativi ai autorităților locale și prin planificarea unor acțiuni și rezultate la nivel local, precum și prin includerea unor indicatori de progres geografici și de reprezentativitate. Carențele precedente de monitorizare și raportare a implementării strategiei sunt planificate de a fi diminuate prin crearea unui mecanism de monitorizare și consolidare a controlului parlamentar și includerea evaluării intermediare, alături de cea finală.

² Vezi *Raportul de evaluare finală: Implementarea Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile în Republica Moldova (2012-2015)*. Gheorghe Caraseni, Iunie 2016.

³ Ibidem.

1.2 Societatea civilă din Republica Moldova: date generale.

Actualmente în Republica Moldova sînt înregistrate circa 7,950 de asociații obștești naționale la Ministerul Justiției, excluzând fundațiile, instituțiile private și publice și organizațiile religioase. Numărul asociațiilor obștești locale este necunoscut din cauza ca autoritățile locale nu prezintă informațiile corespunzătoare Ministerului Justiției. Prin, urmare nici societatea și nici statul nu cunoaște numărul real total al organizațiilor ale societății civile locale și naționale în Moldova. Majoritatea OSC înregistrate (aprox. 65%) sînt localizate în m. Chișinău, deși această unitate teritorial-administrativă reprezintă doar aproximativ 25% din populația totală a țării. Conform estimărilor neoficiale, în regiunea transnistreană a Republicii Moldova sînt înregistrate circa 2,500 de asociații obștești⁴. Moldova are aproximativ 1,9 de OSC raportat la 1000 de locuitori, ceea ce reprezintă un progres comparativ cu Ucraina (1,2) și Rusia (1,6). Însă acest număr este considerabil mai mic în comparație cu țările din Europa de Est: România (2,9), Macedonia (5,6), Ungaria (6,6), Croația (9,6).⁵

Conform estimărilor studiilor realizate, doar circa 25% din numărul total al OSC sînt suficient de active și dezvoltă diferite proiecte și inițiative⁶, iar una din cauze este insuficiența finanțării atît din interiorul țării, cît și lipsa unor mecanisme de generare a veniturilor prin prestarea de servicii.

În prezent, sectorul asociativ din Republica Moldova este prezent în domenii foarte variate, principalele fiind: educație și training (50%), servicii sociale (40,8%), dezvoltare comunitară (36,9%), participare civică (26,2%), sănătate și tineret (19,2% fiecare), cultură (16,9%)⁷.

Cadrul juridic al sectorului asociativ din Moldova recunoaște trei forme distincte de organizare: asociații obștești, fundații și instituții private. Legislația de bază include Legea cu privire la asociațiile obștești (1996), Legea cu privire la fundații (1999) și Codul civil (2002). Majoritatea OSC sunt înregistrate ca asociații obștești. Legea cu privire la asociațiile obștești a fost modificată conform Codului Civil și stabilește norme permissive pentru OSC în obținerea statutului de utilitate publică.

Totuși, cadrul legislativ pentru OSC a înregistrat și unele schimbări negative în anul 2015, în special din cauza modificărilor aduse la Codul Fiscal și a eșecului de a institui ”Ghișeul unic” pentru înregistrarea OSC, care este în general favorabilă la nivel național, dar la nivel local sunt curențe. De exemplu, multe dintre Administrațiile Publice Locale de nivel local nu mențin o bază de date a OSC-urilor înregistrate și dispun de cunoștințe limitate privind atribuirea numărului unic de înregistrare a OSC-urilor. ”Ghișeul unic” pentru înregistrarea OSC, care urma să fie funcțional din 2014, nu a fost deschis. În iunie 2015 a fost modificată procedura de acordarea a statutului de utilitate publică pentru OSC și, pe lângă opțiunile ”acceptare” / ”respingere”, Comisia de Certificare va oferi și opțiunea de ”amânare”, acordându-le OSC 30 de zile pentru a-și ajusta pachetul de documente⁸. De asemenea, începînd cu 2015, Comisia publică online pe site-ul Ministerului Justiției deciziile luate, însă link-ul intitulat *Lista actualizată a organizațiilor necomerciale care au obținut statut de utilitate publică* este inactiv.⁹

⁴ Indexul Sustenabilității Organizațiilor Societății Civile 2015 din Republica Moldova. CICO, Iunie 2016.

⁵ *NGO Sustainability Index*, http://transition.usaid.gov/locations/europe_eurasia/dem_gov/ngoindex/reports/2011/2010complete_document

⁶ Raportul „*Transparența și durabilitatea financiară a organizațiilor neguvernamentale din Moldova*”. Gheorghe Caraseni/ Centrul Contact 2011, p. 6. http://www.fhi360.md/files/Raportul_Studiu_de_Transparența_si_durabilitatea_ONG_Final.pdf

⁷ Indexul Sustenabilității Organizațiilor Societății Civile 2015 din Republica Moldova. CICO, Iunie 2016.

⁸ Indexul Sustenabilității Organizațiilor Societății Civile 2015 din Republica Moldova. CICO, Iunie 2016.

⁹ Pagina web a Ministerului Justiției a RM: <http://www.justice.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=675>

Partea II. Principiile cooperării dintre autorități și societatea civilă.

Reprezentanții OSC și ai autorităților publice împărtășesc aceleași valori și se conduc de următoarele principii în procesul de cooperare:

Activism civic și implicare

Prin activism civic, în acest context, se subînțelege participarea din proprie inițiativă a cetățenilor la viața publică și la procesul de soluționare a problemelor în cadrul comunității locale, ceea ce reprezintă o componentă esențială a unei societăți democratice. Autoritățile publice susțin activitatea civică prin crearea unui cadru legal favorabil, prin informarea opiniei publice despre activitățile lor, prin implicarea OSC în procesul de planificare și de implementare a deciziilor.

Încredere

O societate deschisă și democratică se bazează pe interacțiunea onestă între actorii din toate sectoarele – public, privat și nonprofit. Deși OSC și autoritățile publice au de jucat roluri diferite, obiectivul comun de a îmbunătăți viețile oamenilor poate fi atins în mod satisfăcător doar dacă se bazează pe încredere, ceea ce implică transparență, respect și încredere reciprocă.

Parteneriat

Parteneriatele dintre OSC și autoritățile publice permit implicarea activă și stabilirea responsabilităților astfel încât problemele din societate să fie soluționate cât mai eficient. Funcționarea instituțiilor publice în mod transparent creează și cultivă o mai mare încredere a cetățenilor și reconfirmă legitimitatea acestor instituții. Autoritățile publice înțeleg importanța implicării OSC în soluționarea problemelor comunităților locale, contribuind la dezvoltarea mecanismelor de colaborare existente.

Responsabilitate, transparență și răspundere

Acționând în interes public, atât OSC, cât și autoritățile publice manifestă deschidere, responsabilitate și răspundere pentru activitățile desfășurate și pentru utilizarea resurselor.

Independența politică a inițiativelor civice

OSC promovează principiul nonpartizanatului, care înseamnă nealinierea la nicio ideologie sau politică de partid, păstrarea unei atitudini civice responsabile, susținând pluralitatea de opțiuni politice și ideologice, fiind libere și independente în stabilirea scopurilor, în luarea deciziilor și în desfășurarea activităților.

Dezvoltarea durabilă și echilibrată

În activitățile lor și în cadrul cooperării, OSC și autoritățile publice pornesc de la principiul dezvoltării durabile și echilibrate.

Egalitatea de oportunități

Autoritățile publice au ca scop respectarea oportunităților egale pentru toți cetățenii întru realizarea drepturilor fundamentale ale omului. Prin modul său de a fi, OSC verbalizează necesitățile și interesele diferitelor grupuri sociale, în mod particular ale celor defavorizate și marginalizate: populația săracă, femeile, populația de etnie romă, persoanele cu dizabilități și alte grupuri sociale. Coeziunea socială, ca prioritate a acestei strategii, poate fi atinsă în cazul în care principiile egalității și nediscriminării vor fi respectate.

Partea III. Domeniile prioritare ale strategiei.

3.1 Participarea societății civile la procesul decizional.

Una dintre problemele actuale majore este detașarea și pasivitatea cetățenilor față de procesul de guvernare. În acest context, ca și în multe altele, societatea civilă constituie un element important al procesului democratic. Aceasta le oferă cetățenilor o cale alternativă, alături de cea a partidelor politice și de cea a lobby-urilor, de canalizare a opiniilor diverse și de asigurare a unor interese variate în procesul de luare a deciziilor. Participarea scăzută a societății civile la procesul decizional are la bază o serie de cauze, inclusiv carențe de ordin legislativ privind asigurarea transparenței decizionale, practici instituționale defectuoase la nivelul APC (administrației publice centrale) și APL (administrației publice locale), capacitatea redusă a OSC de a participa la procesul de luare a deciziilor, deficiențele sistemului educațional privind cetățenia democratică, nivelul socio-economic scăzut de dezvoltare etc.

În RM există un cadru legislativ consacrat transparenței decizionale, însă unele prevederi sunt interpretabile. Legea privind transparența în procesul decizional¹⁰ nu prevede în mod expres publicarea proiectelor de decizii, împreună cu anunțul despre inițierea elaborării acestora, pe paginile web ale autorităților APC, ceea ce creează confuzii la aplicare. Termenul-limită de cel mult 15 zile lucrătoare pentru prezentarea recomandărilor asupra proiectelor de decizii oferă autorităților APC posibilitatea de a stabili termene nejustificat de scurte și astfel de a limita participarea părților interesate la procesul decizional. Similar, Regulamentul cu privire la procedurile de asigurare a transparenței în procesul de elaborare și adoptare a deciziilor¹¹ (*Regulament*), permite informarea discreționară a societății civile de către autoritățile APC cu privire la proiectele de decizii inițiate, evitarea informării obligatorii despre începerea elaborării tuturor proiectelor de decizii inițiate. Regulamentul nu prevede includerea în dosar a recomandărilor parvenite de la societatea civilă, ceea ce duce la diminuarea încrederii cetățeanului în acest proces. Regulamentul conține prevederi difuze privind accesul la dosar și la sinteza recomandărilor, ceea ce duce la plasarea selectivă a acestora pe paginile web ale autorităților APC¹².

Deși au fost înregistrate progrese semnificative în domeniul sporirii transparenței decizionale cum ar fi: studii tematice privind carențele din domeniul transparenței decizionale, modificări în cadrul legal corespunzător, ajustări ale instrucțiunilor metodologice de calcul al indicatorilor pentru rapoartele autorităților privind transparența decizională, curricule de instruire elaborate în domeniul transparenței decizionale etc¹³. Există angajamente asumate, dar neonorate, cum ar fi: instruirii comune în domeniul transparenței decizionale, stimularea performerilor în domeniul transparenței decizionale, crearea unei platforme de publicare a proiectelor de decizii la nivel local etc¹⁴.

Deficiențele în aplicarea legislației privind transparența decizională sunt cauzate și de faptul că nu toate autoritățile publice s-au conformat prevederilor legislației. Conform rapoartelor independente, o parte din paginile web ale autorităților APC nu aveau create rubrici speciale dedicate transparenței decizionale. De asemenea, doar o parte din autoritățile APC au plasat pe paginile lor web oficiale regulile interne privind procedurile de informare, consultare și participare la procesul de elaborare și adoptare a deciziilor. În multe cazuri pe paginile web ale autorităților APC nu este plasată informația

¹⁰ Legea nr. 239-XVI din 13 noiembrie 2008.

¹¹ Aprobat prin HG nr. 96 din 16.02.2010 cu privire la acțiunile de implementare a Legii nr. 239-XVI din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional.

¹² Raportul final *Monitorizarea respectării transparenței decizionale*. ADEPT, 2011. <http://www.e-democracy.md/files/final-report-transparency-2011.pdf>

¹³ *Raportul de evaluare finală: Implementarea Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile în Republica Moldova (2012-2015)*. Gheorghe Caraseni, Iunie 2016.

¹⁴ Ibidem.

privind numele și datele de contact ale persoanei responsabile cu consultarea publicului cu privire la procesul decizional. Nu toate proiectele de decizii sunt publice, multe dintre acestea sunt postate fără indicarea datei și a termenului-limită de prezentare a comentariilor. Majoritatea autorităților APC nu postează pe paginile lor web sinteza recomandărilor primite și a deciziilor luate în legătură cu contribuțiile părților interesate. Rămâne o practică frecventă adoptarea în regim de urgență a proiectelor în cadrul ședințelor de Guvern, fără informarea și consultarea prealabilă a părților interesate¹⁵. La nivel local, există un registru al actelor locale în care sunt plasate doar deciziile adoptate (www.actelocale.md), nu și proiectele de decizii, fapt ce ar facilita participarea OSC și a constituenților acestora la procesul decizional. În plus nu toate APL își publică deciziile pe site-ul menționat.

O altă cauză care determină diminuarea capacităților OSC este lipsa suportului la nivel național pentru asociațiile care monitorizează implementarea politicilor publice și contribuie activ la identificarea acțiunilor de optimizare a acestora. Deși în țările occidentale există numeroase practici pozitive de susținere din resurse bugetare a OSC care desfășoară activități și programe de monitorizare a calității guvernării („watchdog”), în Moldova aceste practici încă nu au fost implementate, din diverse motive. Aplicare unor astfel de mecanisme ar contribui semnificativ la creșterea participării OSC la procesele de luare a deciziilor și de monitorizare a implementării politicilor.

Dezvoltarea cooperării cu societatea civilă este o activitate complexă care implică o abordare inter-sectorială și inter-instituțională. Actualmente în Republica Moldova, nu există o structură de coordonare a cooperării cu societatea civilă, deși a fost planificată în cadrul Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile (2012-2015). Este remarcabil, că asemenea structuri există și funcționează în mai multe state europene, inclusiv în România, Franța, Marea Britanie, Ungaria, Macedonia, Slovacia, Cehia, Croația.¹⁶ Deși au fost efectuați anumiți pași concreți pentru a asigura un dialog permanent dintre autoritățile publice și societatea civilă din Moldova, menținerea și intensificarea acestei cooperări rămâne a fi problematică.

Prin Hotărârea de Guvern nr. 11 din 19.01.2010 a fost creat Consiliul Național pentru Participare (CNP) ca organ consultativ al Guvernului în procesul de elaborare al politicilor, nu și monitorizare a implementării acestora. De la crearea sa, CNP a fost suficient de activ în consultările publice cu Guvernul, contribuind la implicarea societății civile în procesul decizional în pofida unor deficiențe, capacități insuficiente și contestări din partea unor reprezentanți ai societății civile din RM. Mandatul Consiliului Național de Participare (CNP) a expirat la sfârșitul anului 2014 și acesta este în continuare nefuncțional.¹⁷ Tentativele de selectare a noilor membri au eșuat, iar aceasta afectează dialogul social al Guvernului cu societatea civilă, deși consultările publice au loc segmentat prin diferite alte platforme tematice, cum ar fi: Consiliul Național al ONG din Republica Moldova, Alianța ONG active în domeniul Protecției Sociale a Copilului și Familiei, Alianța Organizațiilor pentru Persoanele cu Dizabilități, Platforma pentru Cetățenie Activă și Parteneriat pentru Drepturile Omului, Platforma de susținere a Antreprenoriatului Social, Coaliția pentru Promovarea Legii și Activităților de Voluntariat, Rețeaua ONG ce activează în domeniul HIV/SIDA, ITS și narcomaniei, Alianța Anticorupție, Forul Organizațiilor de Femei din Republica Moldova, Coaliția împotriva violenței domestice etc.

Unele rețele au o experiență semnificativă de colaborare cu ministerele de resort: de exemplu, Coaliția pentru Promovarea Legii și Activităților de Voluntariat și Consiliul Național al Tineretului din Moldova au inițiat politici de durată în parteneriat cu Ministerul Tineretului și Sportului și Ministerul Educației; Platforma de susținere a Antreprenoriatului Social - cu Ministerul Economiei, etc.

¹⁵ Raport final de monitorizare a respectării transparenței decizionale. ADEPT, 2011. Vezi <http://www.e-democracy.md/files/final-report-transparency-2011.pdf>

¹⁶ European Practices on Implementation of Policy Documents and Liaison Offices that Support Civil Society Development. <http://www.icnl.org/research/resources/ngogovcoop/paperpol.pdf>. ECNL, ICNL 2011.

¹⁷ Indexul Sustenabilității Organizațiilor Societății Civile 2015 din Republica Moldova. CICO, Iunie 2016.

3.2 Viabilitatea financiară a OSC.

În Republica Moldova au fost înregistrate progrese limitate în elaborarea și implementarea mecanismelor financiare și fiscale în favoarea OSC. Asigurarea viabilității financiare reprezintă un aspect esențial în dezvoltarea sectorului asociativ din țară, iar realizările corespunzătoare din ultimii ani sunt, deși vizibile sunt insuficiente pentru consolidarea durabilității OSC, confirmate atât de rezoluțiile forumurilor ONG cât și de alte studii.¹⁸

Conform Indexului de Dezvoltare a OSC în Moldova - 2015, viabilitatea financiară a OSC s-a îmbunătățit în 2015. Pe lângă granturile externe, surse importante de venit pentru OSC au devenit și banii din bugetul public, donațiile, veniturile din activitatea economică și cotizațiile de membru.¹⁹ Conform unui alt studiu realizat în 2015 la inițiativa Centrului Contact, circa 83% din veniturile OSC provin din granturi externe.²⁰ Cercetările relevă faptul că printre cei mai mari donatori externi sunt: Uniunea Europeană, USAID, Guvernul Suediei/Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională, Biroul de Cooperare al Elveției, Agențiile ONU, Ambasadele: SUA, Austriei, Marii Britanii, Germaniei și a Slovaciei care joacă un rol important în finanțarea OSC-urilor. Alte fundații și organizații finanțatoare sunt: Fundația Soros-Moldova, Fundația Est-Europeană, SOIR, HEKS.²¹

În comparație cu situația în țările din regiune, Moldova este țara având cea mai mare dependență de sursele de finanțare din exterior. Astfel, conform unor studii privind durabilitatea financiară a ONG în mai multe țări europene, inclusiv România, Polonia, Ungaria, Cehia și Slovacia, marea majoritate a resurselor financiare ale ONG, circa 43%, se formează din modalități de generare a veniturilor proprii, inclusiv din cotizații de membru, activități economice, servicii contra plată, venitul generat de investiții. În țările menționate, suportul sectorului public se poziționează de asemenea ca o sursă semnificativă de venit și constituie circa 35%. Această categorie este urmată de surse ce rezultă din filantropia privată (22%), inclusiv din facilitățile fiscale pentru agenții economici privați, facilitățile fiscale individuale, contribuția voluntarilor²².

Sursele interne de autofinanțare sunt insuficient de dezvoltate și valoarea celor existente este ne semnificativă. În principiu, organizațiile necomerciale pot desfășura activități economice auxiliare prevăzute de statutele acestora. Această prevedere nu este aplicată în practică din diverse motive, inclusiv datorită faptului că OSC nu cunosc modalități practice de aplicare, dar și uneori din cauza reticenței autorităților.

Cele mai recente studii arată ca statul, în limita resurselor disponibile, face eforturi pentru a susține sectorului, iar finanțele publice treptat devin o sursă pentru inițiativele din domeniu. Astfel, în 2015, Ministerul Tineretului și Sportului (MTS) a oferit finanțare atât pentru OSC de tineret, cât și pentru 8 Consilii Raionale de Tineret. Ministerul Economiei și Ministerul Mediului deasemenea au oferit granturi mici pentru OSC. Cât privește donațiile, acestea s-au redus. În conformitate cu Indicele Comportamentului Filantropic, în anul 2015 doar 17% dintre respondenții din Republica Moldova au declarat că au făcut acte de caritate, în scădere cu 4 % față de 2014. Aproximativ 76% dintre instituțiile

¹⁸ Indexul Sustenabilității Organizațiilor Societății Civile-2015 din Republica Moldova. CICO, Iunie 2016. Raportul *Colectare de fonduri de către organizațiile societății civile din Republica Moldova din surse autohtone: oportunități și perspective*. Centrul CONTACT, 2015. *Raportul de evaluare finală: Implementarea Strategiei de Dezvoltare a Societății Civile în Republica Moldova (2012-2015)*. Gheorghe Caraseni, Iunie 2016.

¹⁹ Indexul Sustenabilității Organizațiilor Societății Civile-2015 din Republica Moldova. CICO, Iunie 2016.

²⁰ Raportul *Colectare de fonduri de către organizațiile societății civile din Republica Moldova din surse autohtone: oportunități și perspective*. Centrul CONTACT, 2015

²¹ Indexul Sustenabilității Organizațiilor Societății Civile-2015 din Republica Moldova. CICO, Iunie 2016.

²² *Laws and Other Mechanisms for Promoting NGO Financial Stability*, ICNL, 2005.

și persoanele fizice care au făcut donații în anul 2015, le-au direcționat către biserici și mănăstiri, în timp ce doar 7% și-au direcționat donațiile către OSC.²³

Pe parcursul implementării strategiei precedente de dezvoltare a societății civile (2012–2015) obiectivul general: *Promovarea și consolidarea durabilității financiare a societății civile* s-a dovedit a fi cel mai sensibil și s-a confruntat cu cele mai mari rezistențe din partea autorităților publice centrale, de aceea realizările (19%) sunt modeste. Realizările corespunzătoare țin de: elaborarea legii cu privire la 2 % și a mecanismului de implementare²⁴, elaborarea standardelor de contabilitate pentru organizațiile necomerciale și operarea modificărilor corespunzătoare în Codul Fiscal, realizarea studiului de politici efectuate privind mecanismele specifice de direcționare a unei părți din impozit și a studiului privind oportunitățile de contractare a serviciilor și lucrărilor publice de către OSC; operarea modificărilor legislative privind contractarea directă a serviciilor și lucrărilor publice de către OSC.

Angajamentele nerealizate țin de: reglementarea antreprenoriatului social în Moldova; introducerea unei perioade de grație pentru OSC pentru conformarea cu standardele de contabilitate fără a fi supuse sancțiunilor; dezvoltarea capacităților autorităților care implementează contractarea socială; promovarea bunelor practici în contractarea socială; asigurarea accesului OSC la fondurile și programele de finanțare publică; crearea unor fonduri specializate și/sau Fondul național de susținere a societății civile etc.

Experiența internațională demonstrează că sînt necesare mai multe mecanisme și instrumente de stimulare a durabilității financiare a societății civile pentru a institui un climat favorabil și punerea în aplicare a celor trei seturi de mecanisme pentru asigurarea viabilității financiare ale OSC: (I) finanțarea publică directă și indirectă – facilități/scutiri fiscale, granturi, subsidii bugetare, granturi pentru anumite scopuri de utilitate publică, contracte pentru prestarea unor servicii sociale; (II) filantropia privată – facilități fiscale pentru donatori, inclusiv prin deducerea donațiilor, direcționarea unui procent din impozitul pe venit al contribuabililor și (III) generarea de venituri – instituirea unui mediu favorabil pentru desfășurarea activităților economice, facilitarea fiscală a activităților de antreprenoriat social etc. Anume acest domenii și reprezintă prioritățile Strategiei pentru Dezvoltarea Societății Civile din Moldova în perioada 2017-2020.

3.3 Spiritul civic și voluntariatul.

Spiritul civic și voluntariatul reprezintă indici importanți ai oricărei societăți, iar societatea moldovenească nu este o excepție în acest sens. Sunt mai multe cauze ale subdezvoltării acestora în Moldova. Astfel, prima cauză a spiritului civic redus este stimularea insuficientă a voluntariatului și lipsa infrastructurii de voluntariat, cum ar fi: centre de voluntariat, rețele de instituții gazdă și rețele de firme din business – care să suporte toate tipurile de voluntariat. Această situație se datorează lipsei de viziune și de resurse a actorilor implicați (autorități publice, societatea civilă și business) și faptului că autoritățile publice nu inițiază parteneriate reale pentru dezvoltarea sectorului de voluntariat.

A doua cauză rezidă în accesul insuficient al copiilor și al tinerilor la servicii de educație nonformală de calitate, precum și la oportunități de participare la viața socială. Educația sistematică pentru cetățenia democratică activă, care afectează gradul de informare al persoanelor, formarea opiniei publice și adoptarea unor valori democratice, implică cooperarea dintre instituțiile de învățămînt, societatea civilă și mass-media. Actualmente există lacune evidente în programele sistemului de învățămînt din Republica Moldova în ceea ce privește promovarea de valori, atitudini, cunoștințe și abilități necesare pentru participarea activă a cetățenilor în procesele democratice la nivel politic și social.

²³ Ibidem.

²⁴ Elaborat în 2016, după finalizarea termenului Strategiei.

Atitudinea față de voluntariat este un aspect important, deoarece societatea moldovenească nu sesizează importanța activităților de interes public neremunerate. Motivele pentru care cetățenii nu se implică în acțiuni de voluntariat sunt multiple și țin, pe de o parte, de anumite aspecte materiale, valori și cultură socială, insuficiența informației, iar pe de altă parte, de neimplicarea activă a organelor publice, în special a ministerelor de resort în implementarea prevederilor Legii voluntariatului și neajustarea cadrului legal conexe acestei legi. Tinerii din localitățile rurale, grupurile etnice minoritare și tinerii cu dizabilități sunt prea frecvent excluși de la participarea în activitățile educației nonformale deoarece nu dispun de informație, de acces la infrastructură, precum transportul sau contactele cu instituțiile care oferă asemenea activități și servicii. Lipsa de informație și de implicare în activități de voluntariat face ca autoritățile publice, de multe ori și societatea civilă, să nu conștientizeze cu adevărat importanța dezvoltării culturii participative și a voluntariatului, deși voluntariatul generează beneficii atât pentru voluntari, dar și pentru societate și stat.²⁵

Realizările SDSC (2012-2015) în cadrul obiectivului general 3: *Dezvoltarea spiritului civic activ și a voluntariatului* reprezintă 26% din angajamentele asumate, ceea ce este modest în comparație cu aspirațiile inițiale. Totuși, au fost înregistrate unele rezultate tangibile și un progres clar în reglementarea și recunoașterea activității de voluntariat în RM, precum și aplicarea acestor prevederi, cum ar fi: acreditarea organizațiilor gazdă; documentarea statutului de voluntar, recunoașterea vechimii de muncă în calitate de voluntariat; etc.

Angajamentele restante la acest capitol care se regăsesc în actuala strategie țin de: crearea Centrului Național și regionale de Voluntariat; elaborarea mecanismelor și a formularelor statistice de raportare a activității de voluntariat pentru instituțiile gazdă; rambursarea cheltuielilor aferente activităților de voluntariat; promovarea educației în spiritul voluntariatului; interconectare a bazei de date de pe pagina www.cnv.md cu baza de date națională privind ocuparea forței de muncă a ANOFM; instituirea unui sistem solid de recunoaștere și promovare a educației nonformale etc.

Partea IV. Obiectivele generale și specifice ale strategiei.

Strategia este elaborată pentru a crea un cadru comun și conjugarea eforturilor comune necesare pentru dezvoltarea societății civile în Republica Moldova, stimularea coeziunii sociale și valorificării potențialului uman în baza principiilor menționate mai sus.

Strategia urmărește implementarea a trei *obiective generale*:

1. Consolidarea cadrului de participare a societății civile la elaborarea și monitorizarea implementării politicilor publice;
2. Promovarea și consolidarea durabilității financiare a societății civile;
3. Dezvoltarea spiritului civic activ și a voluntariatului.

Ca urmare a realizării Strategiei sînt preconizate următoarele *rezultate*:

1. Edificarea unui sistem eficient de participare a OSC la procesul decizional;
2. Instituirea mecanismelor adecvate pentru asigurarea viabilității financiare a OSC;
3. Înregistrarea unei creșteri semnificative a participării cetățenilor în activitățile de voluntariat și în procesele de dezvoltare a țării.

²⁵ Studiul „Infrastructura voluntariatului corporativ în Republica Moldova: potențial și cale de urmat”, TDV. 2012. Vezi online: <http://tdvmoldova.wordpress.com/biblioteca-virtuala/>

Obiectiv general 1. Consolidarea cadrului de participare a societății civile la elaborarea și monitorizarea implementării politicilor publice.

Implementarea acestui obiectiv este preconizată prin realizarea a 3 obiective specifice.

Primul obiectiv specific vizează dezvoltarea mecanismului instituțional de colaborare între instituțiile statului și societatea civilă în procesele de elaborare, monitorizare și de evaluare a politicilor publice. Urmînd bunele practici din țările occidentale, autoritățile vor institui la nivelul Guvernului structura responsabilă de cooperarea cu societatea civilă. Va fi consolidată cooperarea dintre Parlament și societatea civilă.

Al doilea obiectiv specific ține de consolidarea capacităților de participare a autorităților publice și OSC în procesul de elaborare și monitorizare a implementării politicilor publice. Vor fi desfășurate activități comune de instruire și programe de stimulare a participării OSC în procesul decizional.

Al treilea obiectiv specific țintește îmbunătățirea cadrului legal în domeniul transparenței decizionale. De asemenea, vor fi îmbunătățite mecanismele existente și adoptate noi măsuri de garantare a transparenței activității atât a ramurii legislative, cât și a celei executive la toate nivelele. Vor fi coroborate politicile conexe cu dezideratul participării la procesele politice din țară. Vor fi create și valorificate noi mecanisme consolidate de participare a OSC la procesul de luare a deciziilor.

Obiectivele specifice ale obiectivului general 1:

Obiectivul specific 1.1 Dezvoltarea mecanismelor instituționale de colaborare între autoritățile publice și societatea civilă. Implementarea acestui obiectiv specific este imperativă pentru a spori participarea OSC la procesele decizionale. Crearea structurii responsabile de cooperarea cu societatea civilă va eficientiza și fortifica relația dintre Guvern și OSC. De asemenea, actualizarea concepției de cooperare dintre Parlamentul RM și societatea civilă va consolida cooperarea dintre autoritatea legislativă și OSC.

Activități-cheie:

1.1.1. Instituirea, la nivelul Guvernului, a structurii responsabile de cooperarea cu societatea civilă.

1.1.2. Consolidarea mecanismului de cooperare dintre Parlament și societatea civilă.

Rezultatele preconizate:

1.1.1. Structura responsabilă de cooperarea cu societatea civilă este instituită și asigură eficient cooperarea cu OSC.

1.1.2. Mecanismul de cooperare dintre Parlamentul RM și societatea civilă este consolidat, iar conlucrarea este periodic monitorizată, evaluată și eficientizată în bază constatărilor și recomandărilor.

Obiectivul specific 1.2 Consolidarea capacităților funcționarilor de stat și ale OSC de colaborare în procesul de elaborare, monitorizare și evaluare a implementării politicilor publice. Participarea societății civile la procesele decizionale depinde în mare măsură de disponibilitatea și capacitățile autorităților de a asigura cooperarea în acest domeniu, dar și de voința și spiritul civic al societății civile din Republica Moldova. Sporirea competențelor reprezentanților autorităților publice și ai OSC în domeniul transparenței decizionale ca urmare a instruirilor tematice comune va fortifica cooperarea dintre instituțiile statului și societatea civilă și va contribui implicit la sporirea participării OSC în procesul decizional.

Activități-cheie:

1.2.1. Dezvoltarea resurselor umane pentru asigurarea transparenței decizionale la toate nivele și a reprezentanților OSC.

1.2.2. Organizarea evenimentelor de stimulare a participării a OSC și autorităților publice la procesele decizionale.

Rezultatele preconizate:

1.2.1 Resursele umane din cadrul autorităților publice centrale și locale și reprezentanții OSC și-au sporit competențele în domeniul transparenței decizionale ca urmare a instruirilor comune.

1.2.2 OSC participată activ la procesele decizionale inițiate de către autoritățile publice de toate nivelele ca urmare a evenimentelor de promovare și stimulare.

Obiectivul specific 1.3 Îmbunătățirea mecanismelor existente și adoptarea unor noi măsuri de garantare a transparenței activității ramurilor legislative și executive de toate nivelele, de la Parlament și Guvern pînă la consiliile raionale, locale și primării. Acest obiectiv este complementar inițiativelor precedente, promovînd realizarea unui set de măsuri care să asigure participarea OSC atît la nivel central, cît și local. Eliminarea curenților de ordin legislativ privind asigurarea transparenței decizionale, coroborarea politicilor conexe cu dezideratul transparenței decizionale sînt extrem de importante pentru a asigura participarea plenară a OSC la procesul decizional. Actualizarea și utilizarea informației privind părțile interesate, concomitent cu utilizarea metodelor novatoare de promovare a participării, reprezintă forțele motrice ale participării OSC la procesele decizionale.

Activități-cheie:

1.3.1 Modificarea legislației de bază și a celei conexe pentru a asigura transparența în procesul decizional.

1.3.2 Crearea, la nivel național, a mecanismelor novatoare de promovare a participării OSC la procesul decizional, inclusiv prin accesibilitatea informației privind proiectele de decizii și sintezele recomandărilor.

1.3.3 Crearea și consolidarea, la nivel local, a mecanismelor care să permită accesibilitatea informației și implicarea cetățenilor în procesul decizional.

Rezultatele preconizate:

1.3.1 Procesul decizional este unul transparent, ca urmare a modificării legislației RM.

1.3.2 Implicarea OSC la procesul decizional a sporit ca urmare a creării și promovării mecanismelor novatoare de participare la procesul decizional.

1.3.3 Implicarea cetățenilor la nivel local a sporit ca urmare a asigurării accesului la informație și dezvoltarea/diversificarea mecanismelor de participare.

Obiectiv general 2. Promovarea și consolidarea durabilității financiare a societății civile.

Acest obiectiv general se va realiza prin implementarea a 4 obiective specifice.

Primul obiectiv specific ține de încurajarea participării cetățenilor și a sectorului privat pentru susținerea societății civile. Sunt planificate perfecționarea mecanismului de redirecționare a 2% din venitul persoanelor fizice și asigurarea funcționării acestuia, eficientizarea mecanismului de deducere a donațiilor și reglementarea și stimularea dezvoltării antreprenoriatului social.

Prin intermediul celui de-al doilea obiectiv specific, instituțiile statului vor consolida accesul și participarea societății civile la implementarea politicilor de stat prin intermediul contractării sociale, ajustării mecanismului de contractare directă a serviciilor și lucrărilor publice de către OSC, consolidării capacităților și promovării bunelor practici în domeniul contractării sociale.

Al treilea obiectiv specific urmărește crearea mecanismelor pentru susținerea OSC de către stat. Asigurarea accesului OSC la fondurile și programele de finanțare publică, modificarea politicii bugetar-fiscale în vederea instituirii mecanismelor de plată a (scutire de) TVA pentru OSC cu statut de utilitate publică la procurarea de bunuri și servicii și dezvoltarea mecanismelor de stimulare a implicării OSC și cetățenilor activi în asigurarea respectării legislației și identificării încălcărilor vor reprezenta principalele inițiative.

Al patrulea obiectiv specific vizează transparența financiară și responsabilitatea societății civile. Vor fi valorificate standardele naționale de contabilitate prin informare și instruire.

Obiectivele specifice ale obiectivului general 2:

Obiectivul specific 2.1 Încurajarea participării cetățenilor și a sectorului privat în susținerea societății civile. Acest obiectiv specific este unul din elementele-cheie ale strategiei, deoarece nu doar consolidează durabilitatea financiară a societății civile, ci și contribuie la dezvoltarea unei culturi și

responsabilități publice sociale. Realizarea activităților va contribui semnificativ la implementarea politicilor de sporire a durabilității financiare a organizațiilor societății civile și impulsionează cooperării intersectoriale. Prin instituirea filantropiei procentuale, autoritățile creează un mecanism important de colectare a fondurilor și generare a veniturilor pentru organizațiile societății civile.

Activități-cheie:

2.1.1. Perfecționarea mecanismului de redirecționare a 2% din venitul persoanelor fizice și asigurarea funcționării acestuia.

2.1.2. Eficientizarea mecanismului de deducere a donațiilor.

2.1.3. Reglementarea și stimularea dezvoltării Antreprenoriatului Social.

Rezultate preconizate:

2.1.1 Mecanismul de redirecționare a 2% din venitul persoanelor fizice este perfecționat și funcțional.

2.1.2 Mecanismul de deducere a donațiilor este eficientizat și aplicat.

2.1.3 Antreprenoriatul social în Republica Moldova este reglementat și contribuie la consolidarea durabilității financiare a inițiativelor OSC.

Obiectivul specific 2.2. Sporirea accesului și a participării societății civile la implementarea politicilor de stat prin intermediul contractării sociale.

Acest obiectiv specific este complementar obiectivului specific precedent, asigurând accesul OSC la contractarea socială. Mecanismul corespunzător urmează a fi ajustat, iar identificarea bunelor practici în domeniu și dezvoltarea capacităților autorităților care implementează contractarea socială vor asigura eficientizarea acestui mecanism.

Activități-cheie:

2.2.1. Ajustarea mecanismului de contractare directă a serviciilor și lucrărilor publice de către OSC.

2.2.2. Instruirea și promovarea bunelor practici în domeniul contractării sociale.

Rezultate preconizate:

2.2.1 Mecanismul de contractare socială directă a serviciilor sociale și lucrărilor publice este ajustat și funcțional.

2.2.2 Grupurile-țintă sunt instruite în domeniul aplicării mecanismului contractării sociale, iar bunele practici sunt promovate.

Obiectivul specific 2.3 Crearea mecanismelor pentru susținerea OSC de către stat.

Acest obiectiv specific reprezintă chintesența durabilității financiare a societății civile. Consolidarea accesului la fonduri și programe de finanțare publică, modificarea politicii bugetar-fiscale în cazul procurărilor OSC-le cu statut de utilitate publică, precum și dezvoltarea mecanismelor de stimulare a implicării OSC și cetățenilor activi în asigurarea respectării legislației și identificării încălcărilor corespunzătoare vor contribui la realizarea acestui obiectiv.

Activități-cheie:

2.3.1. Asigurarea accesului OSC la fondurile și programele de finanțare publică prin extinderea și/sau îmbunătățirea mecanismelor existente și identificarea unor instrumente suplimentare.

2.3.2. Modificarea politicii bugetar-fiscale în vederea instituirii mecanismelor de plată a (scutire de) TVA pentru OSC cu statut de utilitate publică la procurarea de bunuri și servicii.

2.3.3. Dezvoltarea mecanismelor de stimulare a implicării OSC și cetățenilor activi în asigurarea respectării legislației și identificării încălcărilor.

Rezultate preconizate:

2.3.1 OSC au acces la fondurile și programele de finanțare publice, ca urmare a ajustării și extinderii mecanismelor corespunzătoare.

2.3.2 Politica bugetar-fiscală este modificată și sunt instituite mecanismele de plată a (scutire de) TVA pentru OSC cu statut de utilitate publică la procurarea bunurilor și serviciilor.

2.3.3 Mecanismele de stimulare a implicării OSC și cetățenilor activi în asigurarea respectării legislației și identificării încălcărilor sunt dezvoltate.

Obiectivul specific 2.4 Promovarea transparenței și a responsabilității organizațiilor societății civile.

Promovarea transparenței și a responsabilității societății civile este necesară pentru sporirea încrederii societății față de organizațiile societății civile din Republica Moldova cu privire la utilizarea fondurilor publice, donațiilor și finanțărilor nerambursabile. Informarea și instruirea grupurilor țintă despre standardele naționale de contabilitate ajustate și publicarea rapoartelor financiare care reflect veniturile, cheltuielile și fluxul mijloacelor financiare ale OSC sunt importante în acest sens. Introducerea unei perioade de grațiere pentru OSC este necesară pentru a aduce în spațiul legal organizațiile care, din diverse considerente, nu s-au conformat rigorilor raportării.

Activități-cheie:

2.4.1 Informarea și instruirea OSC despre standardele de contabilitate ajustate.

2.4.2 Introducerea unei perioade de grație a OSC pentru a se conforma standardelor de contabilitate fără a fi supuse amenzilor sau penalităților pentru omiterile anterioare.

2.4.3 Evaluarea dezvoltării societății civile în Republica Moldova și ajustarea cadrului legal pentru sporirea transparentizării și responsabilizării OSC.

Rezultate preconizate:

2.4.1 OSC sunt informate și instruite despre standardele de contabilitate ajustate.

2.4.2 Este stabilită o perioadă de grație a OSC pentru a se conforma standardelor de contabilitate fără a fi supuse amenzilor sau penalităților.

2.4.4 Dezvoltarea societății civile în Republica Moldova este periodic evaluată, iar cadrul legal pentru sporirea transparentizării și responsabilizării OSC este ajustat.

Obiectiv general 3. Dezvoltarea spiritului civic activ și a voluntariatului.

Acest obiectiv va fi realizat prin intermediul a 3 obiective specifice.

Primul obiectiv specific ține de continuarea ajustării cadrului normativ de bază și conex din Republica Moldova conform recomandărilor corespunzătoare europene, Legii voluntariatului și Regulamentului de aplicare a Legii voluntariatului.

Al doilea obiectiv specific presupune continuarea eforturilor de stimulare a voluntariatului prin intermediul dezvoltării principalelor structuri naționale ale de voluntariat și creării unor infrastructuri necesare. Voluntariatul contribuie la: promovarea democrației și a egalității șanselor; punerea în practică a valorilor europene ale solidarității; creșterea responsabilității civice, a participării și a interacțiunii în societate; promovarea schimbării și dezvoltării; dezvoltarea unei societăți unitare prin integrare și includere socială, generare de încredere și solidaritate; creșterea legăturilor sociale și a coeziunii sociale; dezvoltarea capitalului social; creșterea bunăstării și reducerea sărăciei.

Al treilea obiectiv specific ține de promovare a educației civice și a educației nonformale care este esențială pentru dezvoltarea unei societăți active, capabile să se asocieze pentru promovarea interesului public. Educația nonformală contribuie semnificativ la dezvoltarea spiritului civic activ și la promovarea coeziunii sociale, a toleranței și dezvoltarea culturii capitalului social.

Obiective specifice obiectivului general 3:

Obiectivul specific 3.1 Ajustarea cadrului normativ de bază și conex conform recomandărilor europene, Legii voluntariatului și Regulamentului de aplicare a Legii voluntariatului.

Modificarea cadrului legislativ și instituțional în corespundere cu standardele internaționale în domeniul voluntariatului reprezintă o condiție esențială pentru consolidarea spiritului civic activ. Aceasta va duce la realizarea drepturilor voluntarilor și la valorificarea beneficiilor pe care le poate aduce voluntariatul. Totodată, sunt necesare mecanisme de stimulare a diverselor forme de voluntariat.

Activități-cheie:

3.1.1 Ajustarea cadrului normativ de bază în conformitate cu standardele internaționale și cele europene din domeniul voluntariatului.

3.1.2 Crearea mecanismelor necesare ajustării cadrului normativ conexe, pentru a fi în concordanță cu recomandările europene, cu Legea voluntariatului și cu Regulamentul de aplicare a Legii voluntariatului.

Rezultate preconizate:

3.1.1 Cadrul normativ de bază este modificat conform standardelor internaționale și celor europene din domeniul voluntariatului

3.1.2 Actele normative ale ministerelor de resort asigură un cadru favorabil pentru desfășurarea diverselor forme de voluntariat.

Obiectivul specific 3.2 Promovarea voluntariatului prin intermediul principalelor structuri naționale ale infrastructurii de voluntariat. Acest obiectiv este indispensabil dezvoltării voluntariatului. Crearea structurilor naționale ale infrastructurii de voluntariat face posibilă extinderea practicilor de voluntariat la nivel regional și local. Campanii naționale de sensibilizare și promovare a beneficiilor potențiale ale voluntariatului vor impulsiona voluntariatul, iar valorificarea curriculei în domeniul voluntariatului pentru studenți și coordonatorii de voluntari va consolida cadrul durabil corespunzător.

Activități-cheie:

3.2.1 Crearea principalelor structuri ale infrastructurii de voluntariat și sporirea numărului acestora.

3.2.2 Promovarea la diferite nivele de învățământ a educației în domeniul managementului voluntarilor.

3.2.3 Realizarea bazei naționale de date privind voluntariatul.

3.2.4 Promovarea beneficiilor potențiale ale voluntariatului.

Rezultate preconizate:

3.2.1 Sunt create principalele structuri ale infrastructurii de voluntariat, iar numărul acestora a crescut inclusiv la nivel regional și local.

3.2.2 Programele de învățământ de diferit nivel promovează voluntariatul și managementul voluntarilor.

3.2.3 Baza națională de date creată privind voluntariatul este funcțională.

3.2.4 Autoritățile promovează activ voluntariatul și beneficiile aferente acestei activități.

Obiectivul specific 3.3. Promovarea spiritului civic și a educației civice.

Autoritățile publice centrale și OSC vor promova activ educația nonformală. Instituirea unui sistem de validare a educației nonformale va contribui la creșterea eficienței, iar prin susținerea inițiativelor OSC în acest domeniu și asigurarea accesibilității informației vor fi asigurate oportunități de instruire inclusiv pentru persoanele cu oportunități reduse.

Activități-cheie:

3.3.1 Evaluarea curriculei școlare „Educația civică” și instruirea cadrelor didactice.

3.3.2 Elaborarea conceptului de dezvoltare a educației nonformale.

3.3.3 Promovarea educației civice nonformale, inclusiv în rândul persoanelor cu oportunități reduse.

3.3.4 Informarea și educarea spiritului civic și inițiativei civice la nivel comunitar.

3.3.5 Crearea și consolidarea programelor de educație interculturală.

Rezultate preconizate:

3.3.1 Curricula educațională este ajustată din perspectiva educației pentru cetățenia democratică, a transparenței decizionale și a accesului la informație, iar cadrele didactice sunt instruite.

3.3.2 Conceptul de dezvoltare a educației nonformale este elaborat.

3.3.3 Educației civice nonformale este promovată, inclusiv în rândul persoanelor cu oportunități reduse.

3.3.4 Publicul larg este informat în domeniul democrației participative și a inițiativei civice ca urmare a campaniilor de informare și activităților reprezentanții APL și bibliotecarilor instruiți.

3.5 Programele de educație interculturală sunt create și consolidate în centrele de tineret, centrele de creație și biblioteci.

Partea IV. Monitorizare și evaluarea strategiei.

În procesul implementării strategiei de dezvoltare a societății civile din Republica Moldova pentru anii 2017–2020 va fi efectuată monitorizarea periodică a realizării acțiunilor și evaluarea intermediară și finală a rezultatelor obținute pentru ca, după caz, să fie operate modificările necesare.

Procesul de implementare a strategiei, și în special al Planului de Acțiuni, va fi coordonat de către Cancelaria de Stat, cu ajutorul Structurii responsabile de cooperarea cu societatea civilă, după crearea acesteia. Ministerele relevante vor prezenta rapoarte către Cancelaria de Stat/Structura responsabilă de cooperarea cu societatea civilă, în baza cărora această structură va prezenta Parlamentului RM anual, pînă la data de 31 martie, rapoarte privind executarea prevederilor Planului de Acțiuni și ale strategiei.

Monitorizarea și evaluarea implementării strategiei se va realiza prin prisma rezultatelor obținute și în baza indicatorilor de progres²⁶ prin intermediul a câtorva instrumente.

Primul instrument va fi Comitetul de Monitorizare a implementării Strategiei, creat printr-o dispoziție al Președintelui Parlamentului RM. Comitetul de Monitorizare va fi constituit din 12 persoane (3 persoane desemnate de OSC, 3 persoane desemnate de Guvern, 3 persoane desemnate de Parlament și 3 persoane desemnate de partenerii de dezvoltare). OSC, Guvernul, Parlamentul și partenerii de dezvoltare vor decide de sinestatător criteriile de eligibilitate ale reprezentanților desemnați. Totuși este preferabil ca persoanele corespunzătoare să posede anumite competențe în domeniul monitorizării și să nu fie direct implicați în procesul de implementare a strategiei. Comitetul se va întruni de 2 ori pe an (Iunie și Decembrie) și va elabora un Plan de monitorizare a implementării strategiei, template-uri și instrucțiuni metodologice pentru raportare care vor servi temei pentru raportările anuale ale instituțiilor responsabile și partenerilor de implementare a strategiei.

Al doilea instrument presupune audierile și discuțiile, în cadrul cărora vor fi formulate concluzii și recomandări, ce vor fi examinate în cadrul ședinței comisiilor parlamentare care, după audierile Comitetului de Monitorizare și ale instituțiilor responsabile pentru implementarea strategiei și a Planului de Acțiuni, va adopta un aviz pe marginea dezbaterilor.

Anual, vor fi organizate de către Parlamentul RM conferințe cu societatea civilă pentru a examina progresele și deficiențele în implementarea strategiei, aceasta reprezentînd un al treilea element de monitorizare a implementării strategiei. La conferințe vor fi invitați reprezentanți ai societății civile, Guvern, ministere, mass media și sectorul privat.

În perioada decembrie 2018- ianuarie 2019 va avea loc evaluarea intermediară a implementării strategiei, iar în perioada decembrie 2020- ianuarie 2021 - evaluarea finală a implementării strategiei.

Partea VI. Implicații financiare

Implementarea Strategiei presupune o serie de cheltuieli financiare necesare pentru atingerea obiectivelor propuse.

Pentru implementarea Strategiei a fost elaborat Planul de acțiuni, care include și referințe cu privire la resursele necesare de ordin financiar și resursele de personal.

Sursele de finanțare pentru implementarea Strategiei vor fi următoarele:

- bugetul de stat, în limitele mijloacelor alocate/aprobate pentru instituțiile implicate;
- proiectele și programele de asistență tehnică și financiară externă din partea donatorilor;
- sponsorizările și alte surse acceptate în condițiile legii.

²⁶ Atât în cadrul monitorizării cât și a evaluărilor intermediare și finale a implementării strategiei un indice relevant va fi și constatările Indexului Sustenabilității Organizațiilor Societății Civile în Republica Moldova realizat anual cu suportul USAID.

